

FRAMTÍÐARSETUR
Íslands

Búsetuþróun

á Íslandi til ársins 2030

Þróun á tímamótum

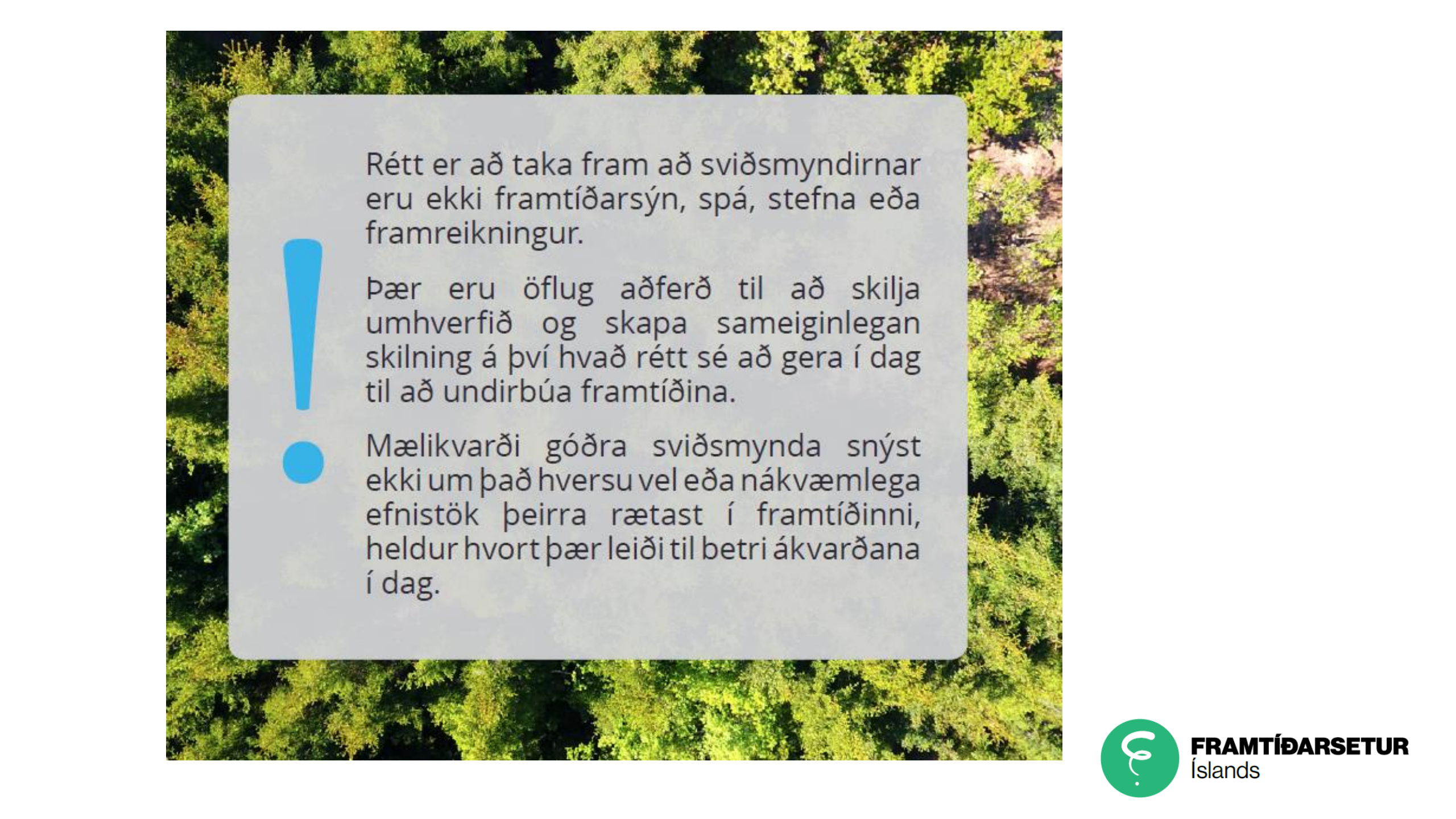
Sviðsmyndir unnar í tengslum við gerð byggðaaáætlunar 2017-2023

FRAMTÍÐARSETUR
Íslands

Hvað eru sviðsmyndir og drifkraftar

- Markmið sviðsmynda er ekki að segja fyrir um framtíðina, heldur búa okkur betur undir það að lifa með óvissunni og skilja í hverju hún felst.
- Sviðsmyndir fyrir byggðapróun þurfa að:
 - Opna fyrir umræðu um breytingar og framkvæmd þeirra.
 - Fá aðila að vinna saman að þeim áskorunum og lausnum sem dregnar eru fram.
 - Eiga skapandi samtál um nýjar hugmyndir og breytingar svo sem með því að skapa samstarfsvettvang eða klasasamstarf um umbætur.

Rétt er að taka fram að sviðsmyndirnar eru ekki framtíðarsýn, spá, stefna eða framreikningur.

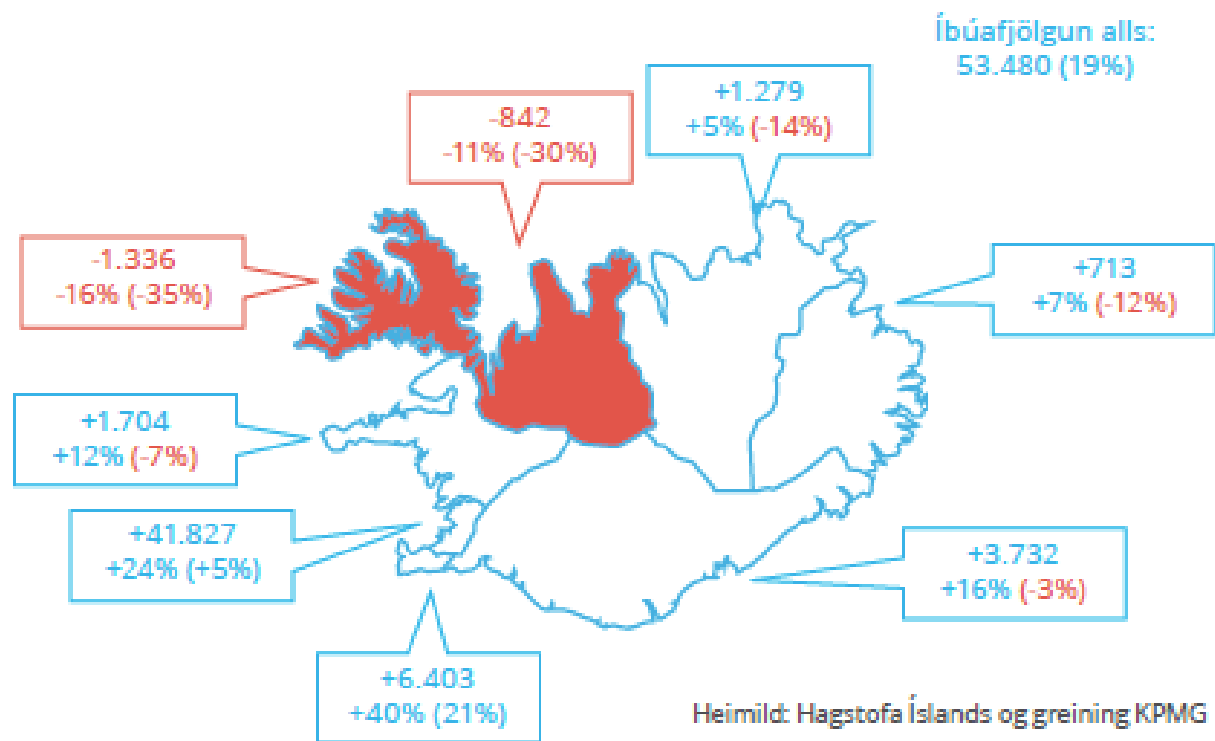
Þær eru öflug aðferð til að skilja umhverfið og skapa sameiginlegan skilning á því hvað rétt sé að gera í dag til að undirbúa framtíðina.

Mælikvarði góðra sviðsmynda snýst ekki um það hversu vel eða nákvæmlega efnistöð þeirra rætast í framtíðinni, heldur hvort þær leiði til betri ákvarðana í dag.

Staðan og þróun

Mannfjöldapróun frá 2000 til 2016

Myndin sýnir fækkun/fjöldun íbúa eftir svæðum og hlutfall þess. Í svigum er sýnd fjöldun/fækkun að teknu tilliti til heildarfjöldunar landsmanna á tímabilinu.

Hugsanleg íbúapróun til ársins 2030

Íbúapróun eftir landsvæðum m.v. þróun sl. 16 ár og áætlun til ársins 2030 m.t.t fjölgunar ferðamanna.

	2000	2016	2030
Höfuðborgarsvæðið	171.792 62%	213.619 64%	297.775 66%
Suðurnes	16.106 6%	22.509 7%	34.845 8%
Vesturland	14.062 5%	15.766 5%	20.049 4%
Vestfirðir	8.219 3%	6.883 2%	6.800 2%
Norðurland vestra	7.970 3%	7.128 2%	7.448 2%
Norðurland eystra	28.082 10%	29.361 9%	35.116 8%
Austurland	9.568 3%	10.281 3%	12.594 3%
Suðurland	23.250 8%	26.982 8%	35.373 8%
Íbúar samtals	279.049	332.529	450.000

Heimild: Hagstofa Íslands og greining KPMG

Tilvísanir og viðhorf

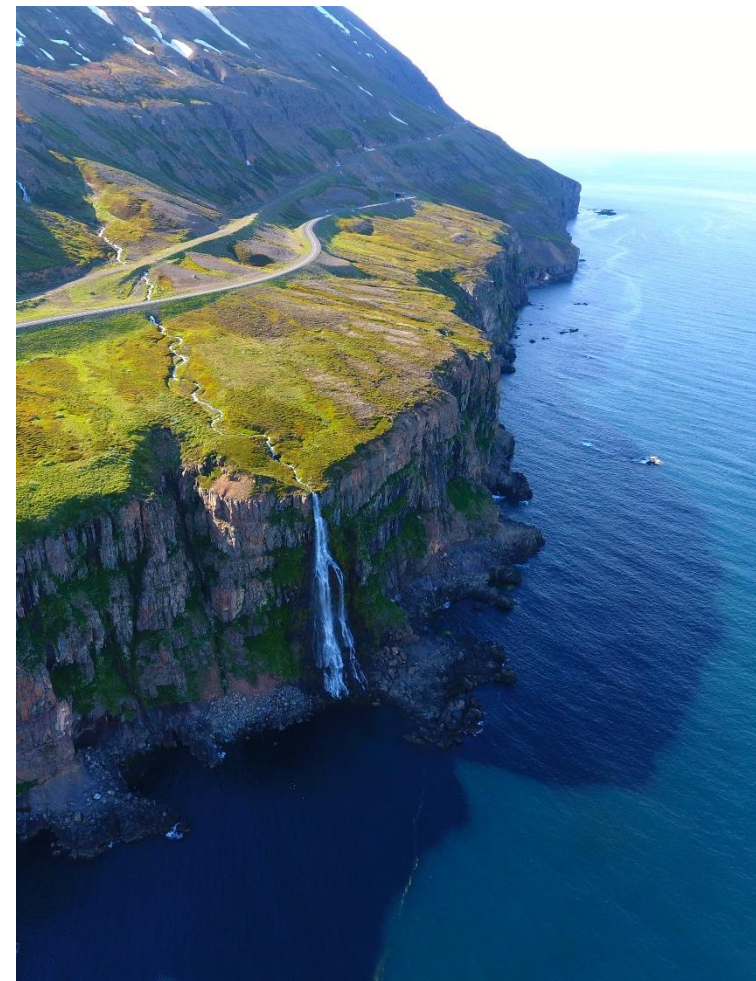
- „Við höfum vanmetið í gegnum tíðina að Ísland er í samkeppni við önnur lönd en einblínt á innbyrðis keppni milli svæða um mannauð og búsetu.“
- „Aukin þróunarvinna í sjávarútvegi er nauðsynleg sem kallar á stærðarhagkvæmni. Fyrirtækin verða á færri stöðum og þau verða ekki nema 3 til 4 auk fyrirtækja sem stunda smábátaútgerð. Þetta er ekki það sem ég vil en ég skil atvinnugreinina.“
- „Ég held að gullhrepparnir okkar munu aldrei samþykkja sameiningu. Það er ekkert sem breytir því. Þess vegna verður að setja reglur um lágmarksfjölda íbúa sveitarfélaga.“

Tilvísanir og viðhorf

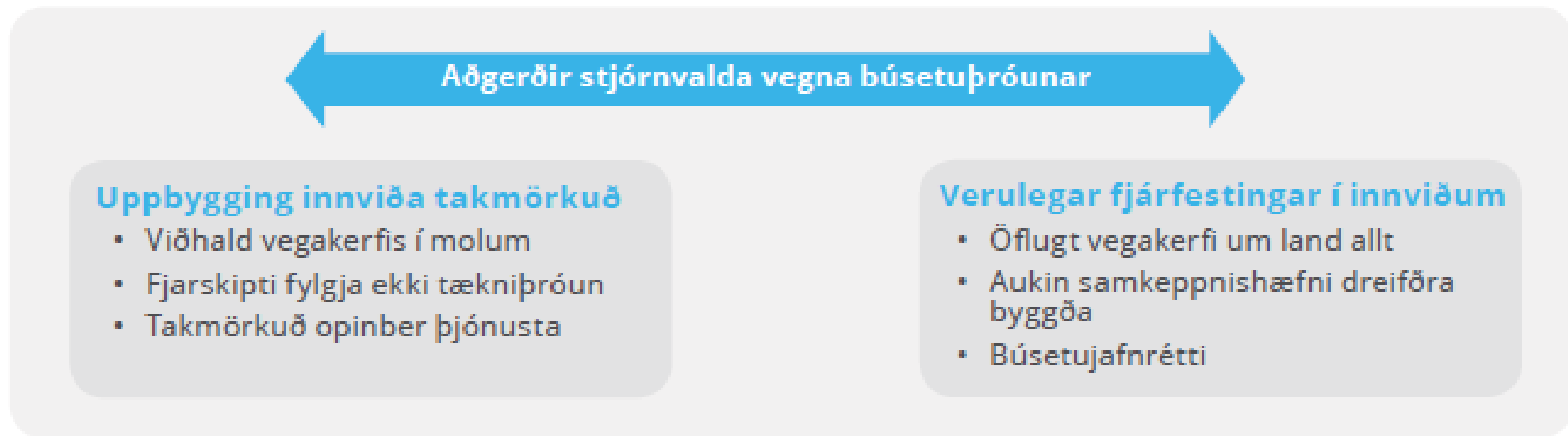
- „Við vanmátum aðdráttarafl höfuðborgarinnar. Það að fólk veldi að fara í Kringluna, kaffihús og slíkt, frekar en að fara í berjamó. Á hvaða forsendum drögum við unga fólkið út á land? Stóriðjan dugar ekki ein og sér!“
- „Þéttbýliskjarnar á Suðurlandi hafa sérstöðu. Ef atvinna brestur þá er hún sótt í aðra kjarna eða til Reykjavíkur.“
- „Það vantar þor hjá stjórnámálamönnum að láta til sín taka á sviði byggðamála. Allskonar leiðir eru færar, bara spurning um vilja.“
- „Hreinræktuðum sjávarþorpum hefur fækkað því krafan er um fjölbreytni. Konur drífa byggðaþróun – þær fara og karlarnir koma á eftir.“

Helstu drifkraftar við búsetuþróun

- Innviðir
- Umhverfismál
- Hugvit/viðhorf íbúa til búsetu
- Viðhorf stjórnvalda í byggðamálum
- Ferðapjónusta
- Grunnatvinnuvegir

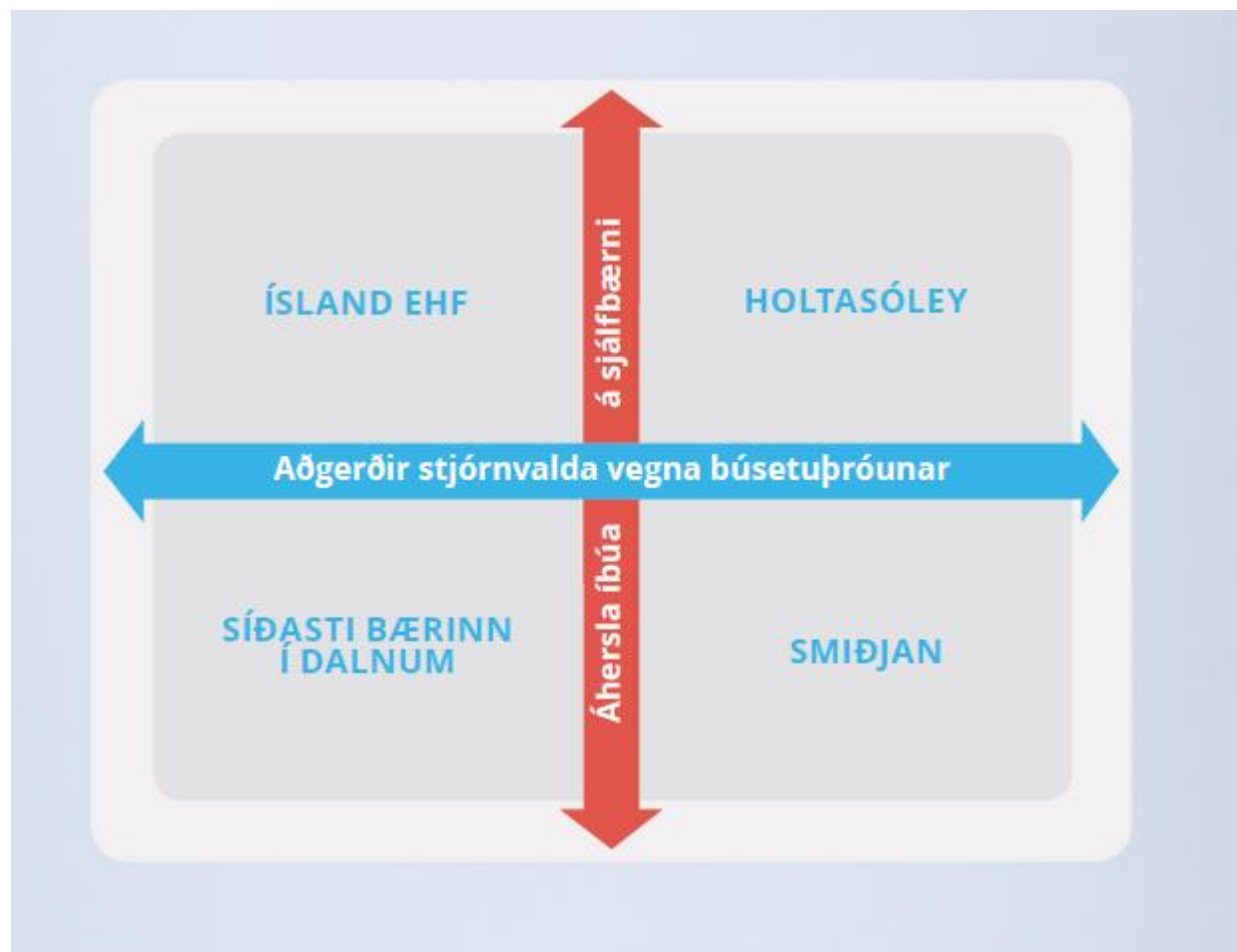
Grunngerð sviðsmyndanna

Grunngerð sviðsmyndanna

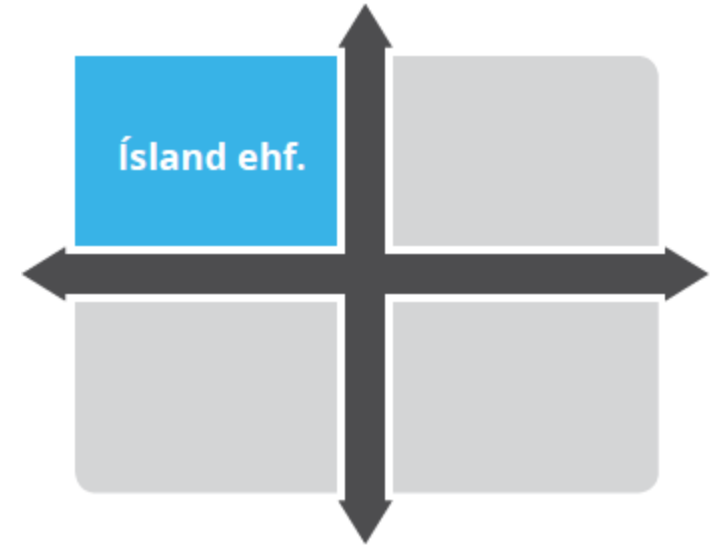

Sviðsmyndirnar fjórar

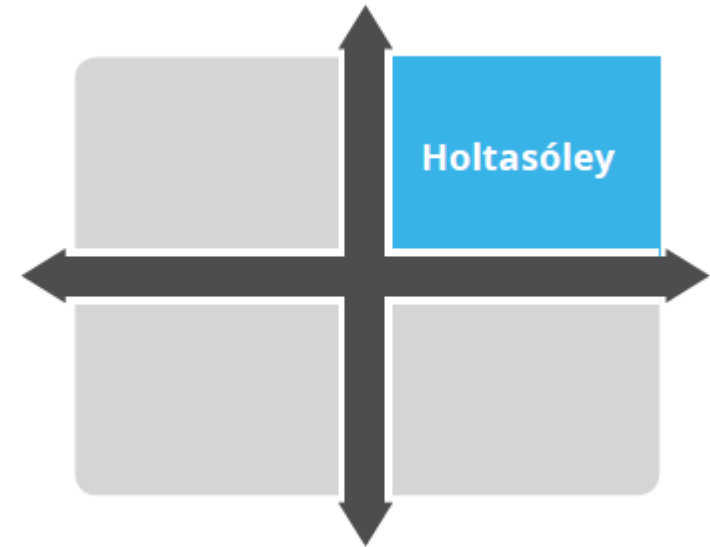
Ísland ehf.

- Sterk samfélagsleg vitund íbúa
- Samþjöppun byggða
- Einkarekstur opinbera þjónustu
- Atvinnulífi fjölbreytt
- Dregur úr fjölgun ferðamanna

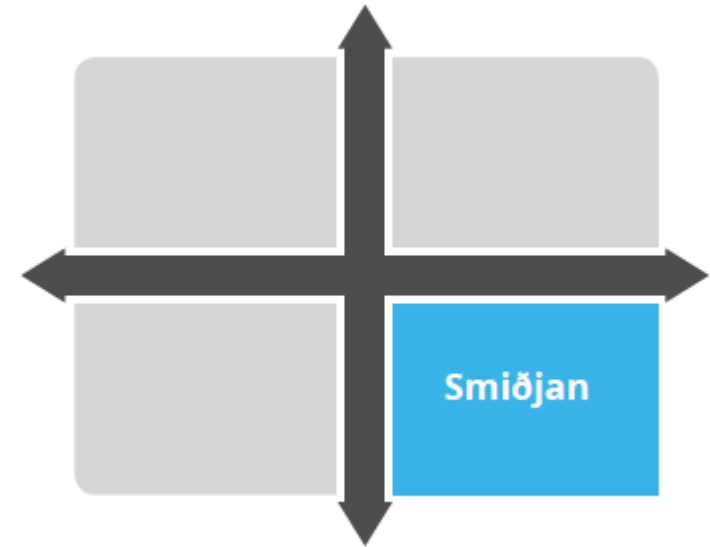
Holtasóley

- Dreifbýli öflugt
- Góðar samgöngur um allt land
- Sérstaða samfélaga fær að njóta sýn
- Öflug opinber þjónusta á landsvísu
- Skuldsöfnun opinbera aðila

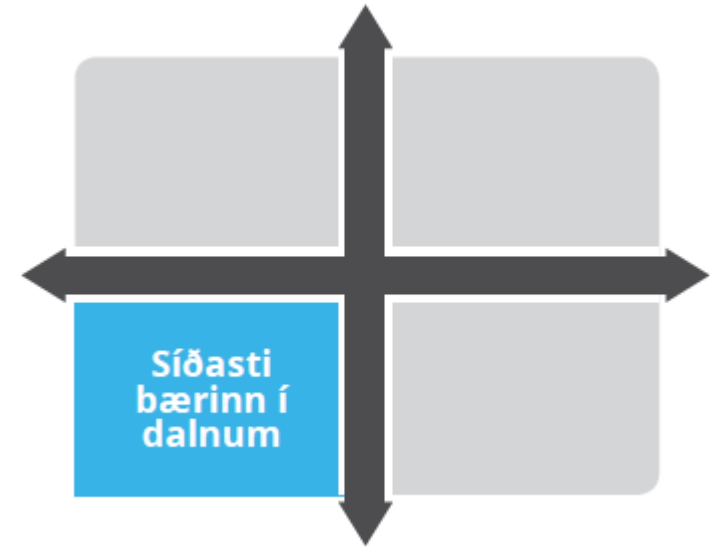
Smiðjan

- Fækkun jaðarbyggða
- Góð þjónusta í stærri þéttbýliskjörnum
- 2+2 hálendisvegir
- Opinberar fjárfestingar misgóðar
- Hagræn sjónarmið ráða ferð um nýtingu auðlinda

Síðasti bærinn í dalnum

- Samþjöppun í þéttbýli
- Borgarvæðing
- Frumvinnsla
- Opinber rekstur í járnum
- Byggðir leggjast af

Samanburður áhrifapátta eftir sviðsmyndum

Samanburður meginstrauma eftir sviðsmyndum	Ísland ehf.	Holtasóley	Smíðjan	Síðasti bærinn í dalnum
Þróun dreifbýlis og þéttbýlis	Samþjöppun byggða – færri og stærrí kjarnar – Frumkvöðlum fjölga víða Einkarekin frumkvöðlasetur rekin víða um land.	Dreifibýli öflugt – lítil „þorp“ – jafnari dreifing íbúa.	Þéttbýliskjarnar í nálægð náttúruauðlinda. Veruleg fækkun jaðarbyggða.	Samþjöppun í þéttbýli. Sveitir verða strjálbýli – búseta leggst af á sumum svæðum, bú verða stærrí og færri.
Heilbrigðis-, menntamáli og önnur opinber þjónusta	Samþjöppun opinberra þjónustu. Aukin einkavæðing.	Gott aðgengi um allt land. Veruleg þjóðfélagsmæða um kostnað við uppbyggingu þjónustunnar.	Góð þjónusta í stærrí þéttbýliskjörnum – ný tækifæri til að þjónusta íbúa í smærrí byggðum.	Samþjöppun og skert þjónusta í dreifibýli. Tæknivædd, en ópersónuleg þjónusta.
Hlutverk og mikilvægi höfuðborgarinnar	Miðstöð opinberra stjórnsýslu. Margt af þjónustu borgarinnar í höndum einkaaðila.	Dreifð opinber stjórnsýsla um landið. Jafnræði milli byggðakjarna og höfuðborgar sem hefur þó leiðandi hlutverki að gegna.	Miðstöð hátækniþjónustu og stjórnsýslu.	Taka við þeim íbúum sem vilja flytja í þéttbýlið. Borgvæðing með öfluga stjórnsýslu og góða kaffihúsamenningu.
Sveitarfélög, stærð og fjöldi	Fækkun frá árinu 2016 og fjöldi þeirra kominn í 8 á landsvísi.	Því sem næst óbreyttur fjöldi frá árinu 2016. Þriðja stjórnsýslustigið komið til framkvæmda.	Færri sveitarfélög en árið 2016, orðin 35. Byggðakjarnar víða um land. Mörg sveitarfélög í fjárhagsvandradum vegna offjárferinga.	Mikil fækkun byggðakjarna og margir leggjast af. Fólksflótti til höfuðborgarsvæðisins.
Samgönguþróun	Hnignun samgöngukerfis. Áhersla á vegasamgöngur í þéttbýli en minni áhersla í dreifðum byggðum nema í einkaframkvæmd.	Öflugar vega- og flugsamgöngur um allt land. Fjöldi innanlandsflugvalla og fjölgun millilandaflugvalla. Tengiflug við lykflugvelli.	Flug skilgreint sem almenningssamgöngur á viðráðanlegu verði – góðar nettengingar. 2+2 hálandisvegir milli helstu þéttbýliskjarna. Háhraðalest milli Reykjavíkur og Keflavíkur.	Öflugar vegasamgöngur í þéttbýli. Innanlandsflug að mestu lagt af.
Framboð og menntun starfsfólks	Fleiri sækja menntun lengri veg. Framboð eykst í stækkandi byggðakjörnum með tilkomu einkaskóla.	Fjölbreytt menntakerfi með sérhæfðar menntastofnanir um land allt.	Hækkandi menntastig – aukin sérhæfing. Áhersla á hugbúnað og tæknigreinar.	Lítið framboð af menntuðu starfsfólki. Minni þörf á menntuðu starfsfólki nema á afmörkuðum sviðum.
Fjölmennning	Hægir á brottflutningi íslenskra ríkisborgara. Fjöldi erlendra sérfræðinga ráðinn til landsins.	Fjölgun innflytjenda - fjölmennning - nýir straumar. Mikil aukning nýbúa sem þurfa opinberan félagslegan stuðning.	Fjölmennning vex með auknum hreyfanleika. Aukin eftirspurn eftir bæði menntuðu og ómenntuðu vinnuafli.	Fjölmennning eykst. Eftirspurn eftir ómenntuðu starfsfólki.
Þróun atvinnugreina	Aukin fjölbreytni. Aukið einkaframtak um allt land. Sterk krafa og viðleitni um samfélagslega ábyrgð fyrirtækja. Ferðaþjónustan byggir á sértækum dýrum lausnum. Dregur úr fjölgun ferðamanna.	Samfélög hafa sérstöðu, grunnreinar áfram til staðar, nýsköpun og aukin fjölbreytni. Handstýrð opinber búsetuþróun, bæði störf og innviðir, „Allt land í byggð“. Fjöldi ferðamanna í sögulegu hámarki.	Þjónustuiðnaður eykst. Sérhæfni í gerð stríðstólvuleikja. Opinber aðkoma að búsetuþróun snýr að uppbyggingu innviða. Ferðaþjónustan öflug en skilar ekki mikilli arðsemi.	Störf á landsbyggðinni byggja á frumvinnslu og ferðaþjónustu. „Stóriðju“ uppbygging í einstaka sveitarfélögum í viðleitni til að snúa við íbúafækkun. Orðstír Íslands sem ferðaþjónustulands fer versnandi.
Afkoma opinberra aðila	Umfang í opinberum rekstri fer minnkandi en einkarekstur vaxandi. Hlutfall skatttekna sveitarfélaga hefur hækkað verulega.	Dýr rekstur opinbers kerfis, hallarekstur ríkissjóðs og skuldasöfnun.	Miklar opinberar fjárfestingar með misgóða nýtingu sem leiðir af sér talsverða skuldasöfnun.	Opinber rekstur í jörnum sökum lægri útsvarstekna, m.a. vegna launaþróunar og erlendra starfsmannaleiga.
Orkumál	Smávirkanir víða. Byggðalínan annar ekki eftirspurn. Heimildum fyrir mannvirki til orkuflutninga yfirleitt synjað vegna umhverfissjónarmiða.	Nýnæmi í orkuvinnslu og orkugjöfum. Nægt rafmagn um land allt.	Sæstrengur til orkuflutninga til Evrópu kominn. Oluvinnsla á Drekasvæðinu í undirbúningi.	Víða skortur á framboði á rafmagni, einkum þriggja fasa.

Næstu skref

- Nauðsynleg rýni:
 - Stjórnvöld og einstak sveitarfélög
 - Stofnanir og atvinnuráðgjafar
 - Fyrirtæki og aðrir hagaðilar

Að höndla ný viðhorf og tækifæri til velferðar

FRAMTÍÐARSETUR
Íslands

Unnið fyrir:

BYGGÐASTOFNUN

ATVINNUVEGA- OG
NÝSKÖPUNARRÁÐUNEYTIÐ

Útgáfan er styrkt af:

Nýsköpunarmiðstöð
Íslands